

Barnkonsekvensanalys i samband med framtagande av skolbiblioteksplan

Ärendets titel och diarienummer: Skolbiblioteksplan, **diariennr:**

Datum: 2025-10-23

Ansvarig avdelning/enhet: Skolnära stöd och utveckling, undervisningsnära insatser

1. Beskrivning av ärendet

Framtagande av en skolbiblioteksplan för de kommunala grundskolorna, inklusive de anpassade grundskolorna initierades av Grundskoleförvaltningens ledning i början av 2025. Detta mot bakgrund av nya bestämmelser i Skollagen om skolbibliotek och att man identifierat ett behov av en särskild skolbiblioteksplan som förtydligar skolbibliotekets uppdrag och syfte, fördelar ansvar och har tydliga mål och uppföljning. Den förväntas skapa en gemensam riktning för skolbiblioteksverksamheten, med syfte att ge alla elever tillgång till en likvärdig och kvalitativ skolbiblioteksverksamhet.

Skolbiblioteksplanen omfattar samtliga barn på de kommunala grundskolorna i Malmö stad. Barnen berörs inte direkt av planen som dokument, men indirekt då planen syftar till att stärka barns rätt till en likvärdig och välfungerande skolbiblioteksverksamhet, delaktighet, information, böcker och inflytande i skolbiblioteksverksamheten.

2. Ärendet utifrån barnets perspektiv

Arbetet med att ta fram planen har skett i samverkan inom skolororganisationen. Högstadiel elever från olika skolor har via det centrala elevrådet delat sina erfarenheter av och tankar om skolbibliotek. För att även fånga de yngre elevernas perspektiv har det förts dialog med elevgrupper (åk F-6) på tre olika skolor placerade i olika delar av staden med olika indexvärden. Det har varit blandade åldrar och kön, men något fler flickor. Dialogerna

med de yngre barnen har genomförts av förvaltningens utvecklingssekreterare med fokus på skolbibliotek ute på skolorna. Samtal med elever i det centrala elevrådet har förts i förvaltningens lokaler och letts av utvecklingssekreterare med fokus på skolbibliotek.

Samtalen utgick från frågor som "Vad är bra med ditt skolbibliotek?" "Varför är skolbibliotek viktigt?" och "På vilket sätt får ni vara med och påverka i skolbiblioteksverksamheten?". Biblioteksrummet, utbud av böcker och skolbibliotekariens roll var andra teman som lyftes.

Samtalen visar att eleverna ser skolbiblioteket som mycket mer än en plats för böcker. De beskriver det som en trygg, lugn och välkomnande miljö där man kan läsa, arbeta i fred eller bara få en paus i skoldagen. Skolbiblioteket upplevs som en social plats där elever känner sig sedda och inkluderade.

Skolbibliotekarien framhålls som en viktig vuxen som lyssnar, bryr sig och är lätt att prata med. Eleverna värdesätter både bibliotekariens kompetens och personliga bemötande och lyfter vikten av att bibliotekarien känner till elevernas intressen och läsvanor. En bra skolbibliotekarie beskrivs som någon som kan mycket om böcker, kan inspirera till läsning, ge tips, och någon som man kan prata med.

Elever i alla åldrar uttrycker önskemål om större delaktighet i bibliotekets verksamhet, till exempel genom biblioteksråd, inköpsförslag eller möjlighet att hjälpa till praktiskt. Flera berättar om positiva erfarenheter där deras idéer tagits till vara, vilket skapat engagemang och stolthet.

Miljön och tillgängligheten är också viktiga teman i elevernas synpunkter. De önskar ett brett och varierat utbud av böcker, både lättlästa och mer avancerade titlar, samt litteratur på flera språk och gärna många exemplar av populära titlar. De lyfter behovet av mysiga, organiserade och tillgängliga lokaler med tydlig skyltning och indelning. Elever på högstadiet lyfte att biblioteket bör vara öppet även under raster och luncher.

Barnens perspektiv visar tydligt att skolbiblioteket fyller flera funktioner: det stödjer lärandet, främjar läslust och stärker välbefinnandet. Även om barnen inte har varit direkt involverade i utformningen av planen har deras perspektiv varit vägledande för

innehållet. Deras synpunkter har bidragit till att skolbiblioteksplanen tydligare betonar skolbibliotekets roll som en inkluderande, tillgänglig och elevnära miljö. Elevröster återges genom citat i en bilaga i planen.

3. Ärendet utifrån barnperspektivet

Skolbiblioteksplanen berör samtliga barn och elever i Malmö stads kommunala grundskolor. Syftet är att stärka barns rätt till likvärdig tillgång till skolbibliotek av god kvalitet och en miljö som stödjer lärande, läslust, delaktighet och välbefinnande.

Skolbibliotekens verksamhet styrs främst av skollagen och bibliotekslagen. Enligt skollagen och de nya bestämmelserna om skolbibliotek som trädde i kraft i juli 2025 ska skolbiblioteken vara bemannade med i första hand en fackutbildad bibliotekarie och i andra hand personal med annan relevant högskoleutbildning (2010:800, 2 kap. 24 §). Skolbibliotek definieras enligt skollagen "en samlad, gemensam och ordnad verksamhet med ett allsidigt och målgruppsanpassat utbud av analoga och digitala medier som ställs till lärarnas och elevernas förfogande för att användas som en resurs i undervisningen" (24 a §). Enligt bibliotekslagen (2013:801) ska biblioteken, inklusive skolbiblioteken, ägna särskild uppmärksamhet åt personer som har annat modersmål än svenska, personer med funktionsnedsättning och nationella minoriteter. Barn och unga är också en prioriterad grupp enligt bibliotekslagen.

Skolbibliotekets verksamhet omfattas också av bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen. Uppgifter om elevers lån, sökvanor och läsning är därför skyddade. Det innebär att de bara får hanteras av skolbibliotekarier eller annan skolpersonal som behöver uppgifterna i sitt arbete.

Skolbiblioteket har en dokumenterat positiv betydelse för barns utveckling, inte bara som pedagogiskt stöd, utan också som en trygg och inkluderande plats i skolans sociala miljö.

Skolbibliotekarien kan spela en viktig roll i samtal om frågor som upplevs som känsliga, svåra eller kontroversiella, vilket exempelvis Ulrika Centerwall lyfter i sin forskning (2022).

Skolbibliotekets roll för elevers lärande (2007), en forskningsöversikt av Gärdén, tidigare lektor vid Bibliotekshögskolan

i Borås, redogör för studier och forskning om skolbibliotek åren 2010-2015. Den visar att skolbiblioteket kan bidra till elevers lärande och kan spela stor roll för elever som behöver stödinsatser, om det finns rätt förutsättningar för skolbibliotekens arbete t ex att skolbiblioteken är bemannade med rätt kompetens, har ett brett och varierat utbud av litteratur och att ett nära samarbete mellan lärare och skolbibliotekarie.

Skolbibliotek bidrar särskilt till att minska skillnader mellan elever med olika socioekonomiska förutsättningar genom att ge alla barn tillgång till böcker, medier, information och digitala verktyg på lika villkor. De fyller också en viktig kompensatorisk funktion för elever med annat modersmål än svenska och för elever med funktionsnedsättning, genom anpassade medier, tillgängliga miljöer och språkstödande resurser.

Skolbiblioteksplanen bygger på Malmö stads befintliga övergripande biblioteksplan (2022–2027) och är i enlighet med skollagen, bibliotekslagen, läroplanen (Lgr22), offentlighets- och sekretesslagen samt barnkonventionen.

Barnkonventionens fyra grundprinciper – icke-diskriminering (artikel 2), barnets bästa (artikel 3), rätten till liv, utveckling och utbildning (artikel 6) samt rätten att uttrycka sina åsikter och bli hörda (artikel 12) har varit vägledande. Skolbiblioteket bidrar direkt till att förverkliga dessa rättigheter genom att vara en plats där alla barn kan få kunskap och litteratur, uttrycka sig fritt och känna sig delaktiga.

4. Ärendet utifrån ett barnrättsperspektiv

Skolbiblioteksplanen utgår från barnkonventionens grundprinciper och stärker barns rättigheter i utbildningen genom att stärka likvärdig tillgång till skolbibliotek av god kvalitet. Planen bidrar till att alla elever får möjlighet att utvecklas, uttrycka sig och ta del av kunskap, information och kultur på lika villkor.

Artikel 2 – Icke-diskriminering

Planen motverkar skillnader mellan skolor och säkerställer att alla barn, oavsett bakgrund, modersmål eller funktionsnedsättning, får likvärdig tillgång till skolbibliotekets resurser.

Artikel 3 – Barnets bästa

Barnets bästa har varit vägledande. Planen syftar till att skapa

trygga, tillgängliga och inspirerande skolbibliotek som stödjer elevernas lärande, läsning, nyfikenhet och välbefinnande.

Artikel 6 – Rätten till utveckling och utbildning

Skolbiblioteksverksamheten stärker barns språkutveckling, fantasi och kritiska tänkande samt ger alla elever förutsättningar att delta aktivt i samhället.

Artikel 12 – Rätten att komma till tals

Elever har bidragit med synpunkter via samtal och Malmö stads centrala elevråd, vilket påverkat planens inriktning kring tillgänglighet, miljö och inflytande.

Även artiklarna 13, 17 och 31 är relevanta: skolbiblioteket främjar yttrandefrihet, tillgång till tillförlitlig information och barns rätt till kultur och fritid.

Sammanfattningsvis bidrar skolbiblioteksplanen till att förverkliga flera av barnkonventionens rättigheter genom att stärka barns möjligheter till kunskap, delaktighet och kulturell utveckling i en trygg och jämlik skolmiljö.

5. Bedömning av barnets bästa och återkoppling

Barnets bästa har varit en viktig utgångspunkt i arbetet med skolbiblioteksplanen. Planen ska bidra till att alla elever i Malmö stad får likvärdig tillgång till skolbibliotek av god kvalitet. Skolbiblioteket ska vara en trygg, tillgänglig och inspirerande plats som stärker elevernas lärande, läslust och välbefinnande.

Planens syfte är att stärka likvärdig tillgång till välfungerande skolbiblioteksverksamhet som främjar barns rättigheter enligt barnkonventionen, särskilt rätten till utbildning, utveckling, delaktighet och kultur (artiklarna 3, 6, 12 och 31). Genom att tydliggöra mål, ansvar och bemanning bidrar den till att utveckla skolbiblioteken så att varje elev får bättre förutsättningar att lära och lyckas i skolan.

De samtal som genomförts med elever visar att skolbiblioteket är viktigt för både lärande och trivsel. Elevernas synpunkter har påverkat planens innehåll, bland annat kring tillgänglighet, miljö och inflytande.

De elever som deltagit i arbetet kommer att få återkoppling när planen är antagen, så att de ser hur deras synpunkter och tankar tagits till vara och syns i planen.

6. Slutsats – rekommendationer om beslut

Planen bedöms inte medföra några negativa konsekvenser för barn. Inga andra intressen har heller ansetts väga tyngre än barnets bästa. Den stärker i stället barns rättigheter enligt flera artiklar i konventionen. Planen ska bidra till att barns rättigheter till utbildning, information, trygghet, delaktighet, utveckling och kultur förverkligas i skolans vardag.

Beslutet att anta skolbiblioteksplanen bedöms därför vara förenligt med barnets bästa och i linje med barnkonventionens grundprinciper.